

# ČLANKI IN RAZPRAVE

## ZASTAVA KRANJSKEGA PLEMIŠKEGA POZIVA IZ BITKE PRI SISKU LETA 1593

BRANKO REISP

Štiristo let bo preteklo od pomembne, za Hrvaško in Slovenijo celo najpomembnejše zmage nad Turki pri Sisku. Leta 1593 je bojeviti bosanski beglerbeg Hasan paša Predojević po dveh letih sistematičnih vojaških operacij (leta 1592 je zgradil trdnjavo Petrinja in zavzel Bihać) pripravil vse potrebno za glavni napad na Sisak, ki je bil poleg Karlovca in Zagreba še edini branik ostankov Hrvaške in slovenskih dežel. Dne 15. junija se je z okoli 12.000 vojaki utaboril na desnem bregu reke Kolpe in začel oblegati Sisak, ki ga je pod poveljstvom dveh kanonikov zagrebškega kapitlja branilo okoli 800 ljudi. Zbrana krščanska vojska, to je banske čete, enote hrvaškega in kranjskega fevdalnega poziva, cesarska vojska in oddelki iz Vojne krajine, je štela skupaj približno 5000 mož. Prihajajočim enotam je Hasan paša postavil nasproti glavino svoje vojske, okoli 10.000 mož, ki so prešli čez most na levi breg Kolpe. Dne 22. junija okoli poldne se je začel spopad. V bitki, ki je trajala približno eno uro, je številčno šibkejša avstrijsko-hrvaška vojska, predvsem zaradi modernejši oborožitve z osebnim strelnim orožjem, premagala vsaj dvakrat večjo turško vojsko. Padlo je 8000 mož, tudi poveljnik Hasan paša, štirje sandžakbegi in veliko bosansko-hercegovskih begov in spahij. Avstrijsko-hrvaške izgube so bile neznatne, le 40 do 50 mož. Med vojnim plenom so bile vojaške zastave, nekaj velikih in več manjših topov, ladje in oba vojaška tabora na bregovih Kolpe.

Odmev te zmage je bil v vsej Evropi izreden. Vsi so nekako podzavestno čutili, da se s tem začenja nova doba, ki jo zaznamuje propadanje turške vojaške moči, bosanski Turki posebej pa so spoznali, da je s tem konec njihovega prodiranja proti zahodu. Turški odgovor na hudi poraz, ki so ga pretrpeli pod Siskom, je bila tako imenovana »dolga vojna« (1593-1606). Čeprav je na začetku te avstrijsko-turške vojne novemu bosanskemu beglerbegu Mustafa paši s pomočjo drugih turških enot uspelo za krajši čas v teku vojaških operacij Sisak celo zasesti, pa je bil pozneje sklenjeni mir ob reki Žitvi (Zsitva-Torok) za Turke neugoden. Zaradi notranje krize, ki jo je doživljalo turško cesarstvo, zaradi krepitve centralne oblasti v habsburških deželah, razvoja gospodarstva in tehnike na zahodu, je Habsburžanom na začetku 17. stoletja uspelo

ustvariti proti Turčiji ravnotežje sil. S tem je bila od naših krajev odvrnjena neposredna turška nevarnost in prenehali so tudi skoraj dvesto let trajajoči turški vdori, zaradi katerih je preteklo toliko naše krvi in bilo uničenih toliko gmotnih dobrin. Na Hrvaškem pa so prebrodili najhujše obdobje boja za obstanek, še več, pojavila se je že misel na osvoboditev izgubljenih krajev. Končali so se težki, toda junaški in skoraj legendarni časi, ki so se vtisnili v spomin slovenskega naroda z vso močjo in za dolga stoletja. Slovenske dežele so se obranile pritiska z jugovzhoda in ohranile stik s civilizacijo in kulturo zahodne Evrope.

Čeprav so imeli poveljniki drugih enot (Andrej Auersperg-Turjaški, Ruprecht Eggenberg, ban Tomaž Erdödy) v bitki odločilnejšo vlogo, je slovenska ljudska Pesem od Ravbarja s pesniško svobodo napravila za glavne junake teh dogodkov poveljnika kranjskih čet Adama Rauberja in »Kranjce«, kar značilno kaže na slovenski vojaški ponos, ki je bil za tiste čase razumljivo kranjsko pokrajinsko obarvan, saj so v drugih vojaških formacijah prevladovali Hrvatje in Nemci. V 2. polovici 19. stoletja, s krepitvijo slovenske nacionalne zavesti, pa je veljala bitka pri Sisku sploh za slovensko in hrvaško zmago in za povračilo po turških vpadih povzročene trpljenja. Zato omenjeni dogodki niso spodbudili le ljudske pesniške ustvarjalnosti, ampak tudi umetniško ustvarjalnost še v nedavnem in današnjem času, že takrat razne literarne stvaritve in kasneje znanstvene obravnave. Bibliografija del o tem dogodku je obsežna.<sup>1</sup>

V nadaljevanju bom opozoril na redke danes znane in ohranjene predmete-muzealije, neposredno povezane z bitko pri Sisku, na mašni plašč, izdelan iz ogrinjala Hasana paše, na poslikani bronasti relief bitke pri Sisku, in posebej na zastavo kranjske plemiške konjenice iz bitke pri Sisku. Mašni plašč in bronasti relief bitke sta bila v literaturi razmeroma pogosto omenjena, zastava pa že dolgo ni bila v evidenci, oziroma na ta način prihaja iz pozabe.

O Hasanovem plašču posnemam po članku Viktorja Steske v Kroniki slovenskih mest iz leta 1937, da je dal ljubljanski škof Tomaž Hren po bitki pri Sisku iz plašča premaganega Hasana paše napraviti kazulo (mašni plašč) in dva levita, to je dve levitski obleki, imeno-

vani dalmatika (liturgično oblačilo diakonov) za mašo v ljubljanski stolnici dne 22. junija na god sv. Ahaca, ki so ga začeli takrat slovesno praznovati. Leta 1655 so premajhni plašč (kazulo) povečali z blagom obeh dalmatik. Kakor je razvidno iz latinskega vpisa na pergamentnem lističu na podlogi plašča, so takrat namreč po dolgoletni uporabi plašč prekrojili v sedanjo obliko.<sup>2</sup> Potem so s tem plaščem maševali vsako leto 22. junija. Toda že v 2. letnem poročilu Deželnega muzeja v vojvodini Kranjski iz leta 1839 je zapisano, da se sicer mašni plašč hrani v ljubljanski stolnici, že nekaj časa pa ga 22. junija ni videti, ker je proslavljanje obletnice po francoski invaziji prešlo v pozabo in se je slovesnost svetega mučenca in deželnega zavetnika Ahaca umaknila prazniku drugega svetnika, ki je bil oglejski škof,<sup>3</sup> medtem ko Viktor Steska trdi, da so s tem plaščem maševali do leta 1909, potem pa ne več, ker so začeli častiti na ta dan sv. Pavlina.<sup>4</sup> (Danes je ta dan praznik sv. Pavlina iz Nole, praznik oglejskega škofa oziroma patriarha, prav tako sv. Pavlina, je 11. januarja.)

Še največ razhajanj v strokovni literaturi je glede števila in nekaterih nahajališč mašnega plašča. Že leta 1818 trdi Henrik Costa v dunajskem časopisu *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst*, da se mašni ornati napravljani iz šotora (!) padlega Hasana paše uporabljajo za slovesne pobožnosti v Ribnici, na Turjaku (Ausersberg!) in v Ljubljani v stolnici in frančiškanski cerkvi.<sup>5</sup> V 2. letnem poročilu Deželnega muzeja v vojvodini Kranjski sta navedena poleg plašča v stolnici še dva druga, na Turjaku in v podružnični cerkvi sv. Ahaca na Gori.<sup>6</sup> Karel Prenner govori v svojem spisu *Der Tag bei Sissek* v časopisu *Carniolia* leta 1838, da obnavlja vedno bolj izginjajoči spomin na to sijajno zmago maša v ljubljanski stolnici, ki se bere v ornatu, narejenem iz zastave (die Leibfahne) Hasana paše, in slavnost v nedeljo po 22. juniju na Gori sv. Ahaca pri Turjaku.<sup>7</sup> Res pa je, da je v istem časopisu leta 1842 pisec drobnega prispevka popravil Prennerja. Ne gre za zastavo, ampak za plašč, latinsko »paludamentum«, ki ga nosijo vojaški poveljniki. Vendar so po njegovem iz tega plašča napravili še dvoje mašnih oblačil, eno za Dunaj, drugo za cerkev sv. Ahaca pri Turjaku. Kje se hrani prvi, mu ni znano, zadnji pa je, shranjen na vlažnem kraju, kolikor je slišal, toliko kot propadel.<sup>8</sup> Peter Radics še piše v svoji študiji o bitki pri Sisku iz leta 1861 o plaščih, ki se, kakor bi ga razumeli, rabita ob slovesnosti v ljubljanski stolnici in v cerki sv. Ahaca pri Turjaku. Omenja kazulo in štolo.<sup>9</sup> Oboje, namreč kazulo in štolo, navaja v svoji zgodovini Kranjske leta 1875 tudi Avgust Dimitz.<sup>10</sup> Nekaj podatkov o plašču iz ljubljanske stolnice in štiri slike je ob tristoletnici bitke objavil v časopisu

Dom in svet urednik Frančišek Lampe.<sup>11</sup> Blago je svilnati brokat kardinalsko rdeče barve z zlatimi nitkami in vtkanim vzorcem granatnega jabolka v nekaj modrih, rumenih in zelenih tonih. Je orientalskega ali italijanskega izvora. Okoli leta 1900 se je Viktor Steska sam prepričal, da mašni plašč v zakristiji cerkve sv. Ahaca pri Turjaku, ki naj bi bil po tradiciji narejen iz Hasanovega plašča, ni podoben tistemu v ljubljanski stolnici.<sup>12</sup> Sicer pa se odslej v literaturi omenja le plašč v ljubljanski stolnici in drugih najbrž ni bilo, saj jih poročevalci nikoli jasno ne omenjajo, ampak le splošno. Mašni plašč in manipel (štola ni navedena) je stolni župni urad 17. junija 1931 oddal v hrambo Narodnemu muzeju v Ljubljani, kjer sta predmeta še danes.<sup>13</sup> Slika je v kulturnozgodovinskem delu Vodnika po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani iz leta 1931 in v članku Viktorja Steske.<sup>14</sup> Na koncu lahko zapišemo še, da je Hasanov plašč prišel v ljubljansko stolnico verjetno s posredovanjem ali kot dar enega glavnih poveljnikov in zmagovalcev v bitki, Andreja Auersperga-Turjaškega.

Spomin na bitko pri Sisku ohranjajo poleg slovesnih praznovanj 22. junija, pesmi in opisov tudi razne upodobitve. Verjetno najstarejši je bakrorez Oktavijana Lanellija, omenjen v deželnih protokolih ali sejinjnih zapiskih že 24. septembra 1593.<sup>15</sup> Vrsto starejših upodobitev navaja v knjižici z naslovom *Pokus bibliografije povjesti pobjede kod Siska* njen avtor Mirko Breyer. Bibliografija vsebuje 100 enot, v katerih je pisano o bitki in je bila tiskana v Križevcih leta 1893 v 75 primerkih.<sup>16</sup> Med upodobitve sodi tudi naslednji predmet naše obravnave, bronasti relief bitke pri Sisku. Zgodovina predmeta je precej zamotana. Za časa Janeza Vajkarda Valvasorja sta bili dve veliki tabli na ogled v Ljubljani, ena v stolnici, druga v deželnem dvorcu. Valvasor je bitko posnel za veliki bakrorez v *Die Ehre deß Hertzogthums Crain*.<sup>17</sup> Velika oljna slika bitke pri Sisku na tanjenem bakru je pod številko 65 vpisana v nadaljevanju seznama za muzej pridobljenih darov, ki ga je objavljala kuratorij kranjskega deželnega muzeja v *Illyrisches Blatt* leta 1838. Izročila jo je licejska knjižnica z dovoljnejem deželnega gubernija z dne 24. februarja 1838.<sup>18</sup> V 2. letnem poročilu Deželnega muzeja v vojvodini Kranjski iz navedenega leta je še podrobneje pojasnjeno, da je bil ta odlični dar prvotno last kranjskih deželnih stanov in v času tuje (francoske) oblasti shranjen v tukajšnji licejski knjižnici. V poročilu je rečeno tudi, da je slika toliko bolj dragocena, kolikor bolj vse, kar spominja na velika junaška dejanja naših prednikov, izginja v menjavah časa v pozabo.<sup>19</sup> Kasneje, leta 1861, piše Peter Radics drugače. Tabla naj bi bila po podrtju prvotne stolnice leta 1701 prenešana v današnjo Semeniško knjižnico in od tam

v »Nationalmuseum«.<sup>20</sup> Po Radicsu so podatki prevzeli še drugi avtorji.<sup>21</sup>

Dodatne zaplete povzroča kronogram na plošči SANCTVS ACHATIVS ANDREAM AB AVERSPERG IN ISTA FVRIOSI PVGNA PERSTITIT ANNO 1593, ki da letnico 1731. Iz tega dejstva je izhajal Alfonz Müller, ko je v muzejskem glasilu Argo leta 1893 o plošči podrobno razpravljal. Skušal je ugotoviti njenega izdelovalca. Med štirimi leta 1731 v Ljubljani delujočimi pasarskimi mojstri se mu je zdel najverjetnejši avtor slike v poklicu po odmeri davka sodeč najuspešnejši Ferdinand Gemeindler.<sup>22</sup> Od tod se v današnjem času navaja z vprašajem kot avtor leta 1731 izdelane slike z nekoliko spremenjenim priimkom Ferdinand Gemeinder (!)<sup>23</sup> Problemi nastanka in avtorstva z Müllnerjevo razpravo niso bili v celoti rešeni, na kar so opozarjali v kasnejših zapisih.<sup>24</sup> Tudi so domnevali, da je bila plošča, ki se hrani v muzeju, leta 1731 le predelana in vnovič preslikana ali, da je ploščo naročil škof Hren pri slikarju Matiji Planerju (Planner, Plainier) za 200 goldinarjev, kakor je zapisal Peter Radics v Letopisu Matice slovenske leta 1878, toda svoje trditve ni z ničemer dokumentiral.<sup>25</sup> Avgust Dimitz je povezal nastanek plošče z delom Oktavijana Lanellija.<sup>26</sup> Do danes ni pojasnjeno, kje pravzaprav sta tabli, ki ju je videl Valvasor oziroma katera od obeh se je ohranila, seveda če predpostavljamo, da je muzejska tabla le predelava starejše in ni nastala šele leta 1731. V tem primeru bi podatki muzejskega kuratorija, po katerih je bila plošča izročena muzeju z dovoljenjem gubernija, govorili bolj za to, da gre za ploščo, ki je bila v lasti deželnih stanov, torej v deželnem dvorcu. Vendar bi se vprašanja dala bolj pojasniti le z izsleditvijo morebitnih novih virov.

Po zgraditvi in odprtju današnje muzejske stavbe leta 1888 je bila plošča postavljena na ogled v VII. dvorani.<sup>27</sup> Zanimivo je tudi, da je prav leta 1731 nastala nova slika bitke pri Sisku na sedaj odstranjenem gradu Križ pri Kamniku. Podpisana je bila z: Josephus G. Mayr pinxit 1731.<sup>28</sup> Obstajati pa je morala tudi kopija na platno, ki jo je okoli leta 1863 napravil slikar Pavel Künl, kar izvemo iz članka Ludvika Ißleiba v časopisu Blätter aus Krain in iz separatnega odtisa, kjer pisec podrobneje govori tudi o vsebini slike.<sup>29</sup> Plošča je bila pogosto reproducirana, npr. v Radicsevi študiji Die Schlacht bei Sissek leta 1861, v vrsti spominskih objav ob tristoletnici bitke, barvno v Enciklopediji Slovenije in še drugod.<sup>30</sup>

Na plošči so predstavljeni trije sicer vsebinsko povezani, vendar časovno in krajevno ločeni dogodki: bitka 22. junija v prvem planu, desno spodaj triumfalni vhod Andreja Auersperga v Karlovac 28. junija in desno zgoraj obleganje trdnjave Petrinja naslednjega leta.

Na zgornjem robu slike so upodobljeni zapovrstjo od leve proti desni sv. Ahac, sv. Janez Krstnik, trije angeli, Kristus v gloriji in sv. Lovrenc. Na plošči spodaj desno je tudi omenjeni napis s kronogramom, ki s svojim besedilom, tako kot Hasanov plašč, zaradi znane dogajanja po bitki, ponovno nakazuje neko zvezo predmeta s Turjačani.

Tretji predmet, ki je v neposredni zvezi z bitko pri Sisku, je zastava ali prapor kranjske plemiške konjenice, ki se v literaturi eksplicitno omenja le enkrat. Tudi je v seznamih za muzej pridobljenih predmetov ni bilo mogoče ugotoviti. Pač pa med muzejskimi predmeti najdemo zastavo ali prapor kranjskega viteštva iz leta 1621. Zastava je iz češnjevordečega svilenega blaga z zlatimi plamenčki, na eni strani je Kristus na križu in napis »1621 Duce crucifixo Deo«, na drugi kranjski grb z napisom »Für das Vaterland« in spodaj »erit altera merces«. Muzeju naj bi jo posredoval, kakor je razvidno iz Dežmanovega vodnika po muzeju iz leta 1888, grof Otto Barbo. Takrat je bila zastava razstavljena v VII. dvorani ob bakreni tabli s prikazom bitke pri Sisku. Med vezeninami in izdelki raznih obrti je kratko omenjena tudi v Vodniku po zbirkah Narodnega muzeja leta 1931.<sup>31</sup> Zastava je omenjena še pri opisu prirske otroške prireditve (iniciativo zanjo je dal učitelj Ivan Belè) ob tristoletnici zmage, ki so jo pripravili učenci ljubljanskih ljudskih šol 22. junija 1893 z mašo, sprevedom šolarjev, dopoldansko šolsko slovesnostjo s petjem, deklamacijami in popoldanskim sprevedom v vojščake napravljenih otrok po mestu in veselico z igrami in pogostitvijo v Spodnji Šiški na travnikih pod takratnim Kozlerjevim Cekinovim gradom. Prireditve se je udeležilo nad 10.000 ljudi. Tu je bil med drugim »slavnostni šotor, nad katerim je vihrala zastava posneta po krščanski zastavi iz turških bojev, ki se nahaja v ljubljanskem muzeju«. <sup>32</sup> Torej po zastavi iz leta 1621.

V več opisih bitke pri Sisku, med njimi že v Valvasorjevi Die Ehre deß Hertzogthums Cra- in, je navedeno, da sta v odločilnem trenutku bitke poveljnika (stotnika) arkebuzirjev grof Štefan Blagay in Jakob Pranck s svojima enotama zastavila prehod čez most na Kolpi. S tem sta preprečila Turkom kolikor toliko urejen umik in povzročila popoln poraz nasprotnika. Zaradi omenjenega dogodka se zdi, je priča tega prelomnega dne, rumena zastava kranjske plemiške konjenice iz te bitke, ostala v rokah rodbine Blagay, kajti grof Ignac Ursini Blagay, lastnik gradu Boštanj (Weissenstein), je po prednikih podedovalo zastavo, kakor piše Karel Prenner v časopisu Carniolia leta 1838, poklonil domovinskemu muzeju. Postavljena je bila v prvi dvorani poleg upodobitve pokojnega cesarja Franca I.<sup>33</sup> Šele leta 1937, po 100 letih, jo ponovno omenja v prispevku o Hasanovem plašču v Kroniki slo-

venskih mest Viktor Steska in sicer takole: »V Narodnem muzeju v Ljubljani je bila (podčrtal B. R.,) shranjena rumena zastava, ki jo je daroval grof Ignacij Blagaj v spomin, da je njegov prednik Štefan Blagaj z Jakobom Prankom zastavil most čez Kolpo, da Turki niso mogli čez reko.«<sup>34</sup> Iz omembe se vidi, da je podatke črpal iz Prennerjevega članka. Zastava torej ni ostala v muzeju, lastnik jo je moral leta 1838 očitno le posoditi, nato 150 let ni bila v evidenci.

Pred nedavnim pa mi je sedaj pokojni baron dr. Franc Lazarini prinesel sodobne fotografije te zastave z željo, da jih z nekaterimi podatki objavim, kar je storjeno s pričujočo obravnavo. Zastava je namreč ostala na gradu Boštanj, najprej v lasti rodbine Blagaj in po prehodu gradu v last Lazarinijev, v tej rodbini. Fotografije so iz septembra 1987. Z zastavo slikani baron Ludwig Lazarini-Zobelsperg je Boštanj med drugo svetovno vojno zapustil in se preselil v Zwettl na Spodnjem Avstrijskem, kjer zastavo hranijo še danes.

Zastava je temno rumene barve, podobne barve so plamenčki, Kristus na križu in kranjski grb na drugi strani sta v rjavih tonih, čezprsna zapona ali polmesečni orlov pas je rdeče šahiran, rdeč je tudi orlov jezik. Za mere zastave dajejo nekaj opore razmerja osebe in predmetov na fotografiji, ohranjenost pa ni najboljša. Take zastave s križem so dobre vidne na Valvasorjevem bakrorezu v Die Ehre deß Hertzogthums Crain, poreklo zastave dokumentirata tudi na drogu pritrjena lističa z

natipkanim besedilom, katerih izvorni zapis je izgubljen. Besedilo na listkih je naslednje:

1. Die Schlacht bei Sissek 22. VI. 1593 von Karl Brenner (prav Prenner, op. B. R.). Bild der Schlacht in der Domkirche in Laibach, Museum in Laibach und schloß Kreuz in Oberkrain. Valvasor XV. 526, 527 und 534.

2. Krainer Reiter-Fahne, des 1598 bei Karlstadt gefallenen Stephan Ursini Graf Blagay, der mit Jakob Prankh, beide Arquebuserhauptleute am 22. VI. 1593 i.d. Schlacht bei Sissek den zurückflutenden Türken die Brücke über die Kulpa Abschnitten u. sie in den Fluß trieben.

Čelada na belo pognjeni mizici na levi strani fotografije ne sodi k zastavi, pač pa je v zvezi z rodbino Blagaj. Tudi o njej je ohranjen listek s podatkom, to pot rokopisom: Dieser Helm stammt aus dem 1840 geöffneten Grabe des 1576 verstorbenen u. in der Pfarrkirche in Gottschee beerdigten Besitzer der Pfandherrschaft Gottschee Franz Ursini Graf von Blagay.

Nazadnje bi samo omenili tudi podatek v zapuščinskem inventarju po škofu Tomažu Hrenu z dne 18. februarja 1630. Škof je hranil v dvorcu v Ljubljani v spodnjem delu omare, kakor je zapisano, bakren, pozlačen, pološčen (geschmölzte) »busigan«, ki je izhajal od Hasana paše in so ga podarili gospodje Turjaški. Omemba tega za zdaj sicer nedoločenega predmeta iz skupine, ki je v zvezi z bitko pri Sisku, v tem primeru še bolj jasno kot pri prejšnjih izpričuje turjaški izvor.<sup>35</sup>



Tu obravnavani predmeti, mašni plašč iz ogrinjala Hasana paše, bronasti relief bitke pri Sisku in zastava kranjskega plemiškega poziva iz bitke pri Sisku leta 1593, so za slovensko zgodovino zaradi pomena dogodka, s katerim so povezani, izjemno dragoceni in tudi časovno zelo zgodnji predmetni viri.

#### OPOMBE

1. Navajam le dve tehtnejši razpravi: Anton Koblar, boji na Krajinah in zmaga pri Sisku pred 300 let, *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko* (Ljubljana) 3, 1893, str. 81 sl.; Petar Tomac, Bitka kod Siska (22 juna 1593), *vojni istoriski glasnik* (Beograd) 8, 1957, št. 5, str. 59 sl. — 2. Viktor Steska, Plašč Hasana paše; *Kronika slovenskih mest* (Ljubljana) 4, 1937, str. 222. — 3. Landes-Museum im Hertzogthume Krain. *Zweiter Jahresbericht* 1838. Laibach 1839, str. 22. — 4. *Gl. op.* 2. — 5. (Heinrich) Costa, *Die Äpfel-Kanonade auf der Türkenschanze von Laibach am Ostermontage*, *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst* (Wien) 1818, str. 268. — 6. *Gl. op.* 3. — 7. Carl Prenner, *Der Tag bei Sissek, Carniola* (Laibach) 1, 1838, str. 87. — 8. *Drei merkwürdige Meßgewänder, Carniola* (Laibach) 5, 1842, str. 92. — 9. Peter Radics, *Die Schlacht bei Sissek 22. Juni 1593 am Festtage des heil. Achatius*. Laibach 1861, str. 6. — 10. August Dimitz, *Geschichte Krains von der ältesten zeit bis auf das Jahr 1813*, III. Laibach 1875, str. 248. — 11. Dr. Fr. L. (Francišek Lampe), *Spominki z bojišča pri Sisku, Dom in svet* (Ljubljana) 6, 1893, str. 334. — *Gl. op.* 2. — 13. *Narodni muzej Ljubljana*, inv. št. 14585, muzejski akt št. 523/1931. — 14. *Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani*. *Kulturnozgodovinski del*. Ljubljana 1931, str. 148; *gl. tudi op.* 2, str. 221. — 15. *Arhiv R Slovenije, Ljubljana, Deželni stanovi za Kranjsko, sejni zapisniki (Landtagsprotocol)* 6, 1591-1595, list 547, (Stan. I., fasc. 880). — 16. Mirko Breyer, *Pokus bibliografije povjesti pobjede kod Siska 22. lipnja 1593. i obsada tvrđje Sisačke po Hasan paši Bosanskom u god. 1591 i 1592*. Križev-

ci 1893. — 17. Johann Weichard Valvasor, *Die Ehre deß Hertzogthums Crain*. Laybach-Nürnberg 1689, XV, str. 534/535. — 18. *Illlyrisches Blatt* (Laibach) 1838, str. 72. — *Gl. op.* 3, str. 21. — 20. *Gl. op.* 9, str. 7. — 21. Ivan Steklasa, Andrej Turjaški, *Letopis Matice slovenske za leto 1890*. Ljubljana 1890, str. 48; Josip Gruden, *Slavni dan Slovencev pri Sisku, Dom in svet* (Ljubljana) 6, 1893, str. 279. — 22. Alfons Müllner, *Das in Kupfer getriebene Bild der Schlacht von Sissek im Laibacher Museum*, *Argo* (Laibach) 2, 1893, kol. 107 sl., 135 sl. — V davčnih urbarjih mesta Ljubljane je ime zapisano v obliki *Gemaidler*: *Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mesto Ljubljana, mestne davčne knjige* (*Steuer Urbarium* . . .), *Cod. XVII*, št. knjige 109-117, za leta 1728-1736. — 23. *Argo* (Ljubljana) 10, 1971, str. 138; *Enciklopedija Slovenije*, 1. Ljubljana 1987, str. 278. — 24. *Gl. op.* 11, str. 332, 373; (Anton Koblar), *Naša podoba, Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* (Ljubljana) 3, 1893, str. 120; Janko Barle, *Še jedno poročilo o zmagi pri Sisku l. 1593*, *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* (Ljubljana) 4, 1894, str. 202. — 25. Peter Radics, *Tomaž Chrön, pesnik, mecen umetelnosti in podpornik vednosti, Letopis Matice slovenske za leto 1878*, III. in IV. del. Ljubljana 1878, str. 27. — 26. *Gl. op.* 10. — 27. Karl Deschmann, *Führer durch das Krainische Landes-Museum Rudolfinum in Laibach*. Laibach 1888, str. 166. — 28. *Gl. op.* 22, kol. 111. — 29. L. I. (Ludwig Ibleib), *Die Schlacht bei Sissek, Blätter aus Krain* (Laibach) 7, 1863, str. 42 sl.; *separatni odtis, brez letnice, Knjižnica Narodnega muzeja sign. 2657*. — 30. Peter Radics, *Die Schlacht bei Sissek*. Laibach 1861; *Dom in svet* (Ljubljana) 6, 1893, str. 280; Anton Koblar, *Zmaga pri Sisku dne 22. junija 1593*. Ljubljana 1893; Peter Radics, *Zur Siegesfeier der Schlacht bei Sissek am 22. Juni 1593*. Laibach 1893; *Enciklopedija Slovenije*, 1. Ljubljana 1987, str. 278. — 31. *Gl. op.* 27 in *op.* 14, str. 158. — 32. *Letno poročilo I. mestne petrazredne deške ljudske šole in obrtne pripravljalne šole v Ljubljani*. Ljubljana 1893, str. IX; *gl. op.* 11, str. 375. — 33. *Gl. op.* 7. — 34. *Gl. op.* 2, str. 221. — 35. *Nadžkofijski arhiv Ljubljana, Spisi*, fasc. 21/9. *Podatek je posredovala Maja Zvanut*.

